

ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล”

"...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน
คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน
โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา
เมื่อได้พื้นฐานมั่นคง พร้อมพอควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้าง
ค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป..."

พระบรมราชาบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศ
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 18 กรกฎาคม 2517

“...ทฤษฎีใหม่ ยืดหยุ่นได้
และต้องยืดหยุ่นเหมือนชีวิตของเราทุกคนต้องมียืดหยุ่น...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศ
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
ณ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี จังหวัดเพชรบุรี
เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2541

“ศาสตร์พระราชา” คือ องค์ความรู้ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงค้นพบถูกทดลองมาแล้ว อย่างเป็นระบบมากกว่า 4,000 แห่ง และได้รับการเรียกขานว่า “ทฤษฎี”

ศาสตร์

ศาสตร์ หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือกฎที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ
ศาสตร์ หมายถึง กระบวนการและกิจกรรมที่ทำให้ได้ความรู้
ที่สามารถทดสอบได้

ศาสตร์ ที่พระองค์ทรงค้นพบถูกทดลองมาแล้ว
อย่างเป็นระบบ ที่เรียกว่า science หรือ ศาสตร์

ทฤษฎี

ทฤษฎี คือ สมมติฐานที่ได้รับการตรวจสอบและทดลองหลาย
ครั้งหลายหน จนสามารถอธิบายข้อเท็จจริง สามารถคาดคะเน
ทำนายเหตุการณ์ต่างๆ ไปที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์นั้นอย่าง
ถูกต้อง และมีเหตุผลเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป จึงเป็นผลให้
สมมติฐานกลายเป็นทฤษฎี

เปรียบเทียบการบริหารจัดการน้ำระหว่าง “แบบเก่า” กับ “แบบใหม่”

ทฤษฎีเก่า

การเก็บน้ำตามฤดูกาลไว้ในที่รองรับน้ำ เช่น เขื่อน/อ่างเก็บน้ำ และใช้ประโยชน์จากน้ำโดยรอให้น้ำผ่านทางคลองชลประทานไปยังพื้นที่เกษตรนั้น ซึ่งเป็นการใช้น้ำร่วมกันในทั่วทุกพื้นที่รองรับน้ำ

ทฤษฎีใหม่

การสร้างพื้นที่รองรับน้ำในพื้นที่ของตนเองเพื่อใช้ในการเกษตร โดยไม่ต้องรอ น้ำตามฤดูกาลจากเขื่อน/อ่างเก็บน้ำ ด้วยการยอมปรับพื้นที่ทำการเกษตร 20 - 30% สร้างเป็นพื้นที่รองรับน้ำ จะทำให้มีน้ำเพียงพอต่อการทำเกษตรในพื้นที่ของตนเอง ที่เรียกพื้นที่รองรับน้ำเป็นภาษาทั่วไปว่า ขุดสระน้ำ ขุดหนองน้ำ ทำโคก สร้างฝาย ขุดคลองไส้ไก่ และสามารถปั้น/สร้างคันนาให้มีขนาดใหญ่ เพื่อปลูกพืช ผักเกษตรอื่นๆ ไร่รับประทานได้

ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่

การสร้าง “คันนา” ช่วยกั้นน้ำหลาก
ไม่ให้ไหลท่วมในพื้นที่เกษตร

คันนาที่สูง ทำให้มีน้ำขังในนามาก
ปลาและสัตว์น้ำก็ได้มาอาศัย

ข้าวจะโตไวและงอกงาม
จากปุ๋ยธรรมชาติ คือ ขี้ปลา

เมื่อมีปลา มีสัตว์น้ำอาศัย ก็จะช่วยกันดูแลพืช
คอยกินแมลง และวัชพืชที่ก่อกวนต้นข้าวในนา
ช่วยประหยัดยาฆ่า ย่า ยาฆ่าแมลง

สุขภาพดี มีพืช ผัก ปลอดภัย
ไว้รับประทานในครอบครัว

ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙
ประยุกต์สู่
ประยุกต์สู่

โลก **หนอง นา**
โมเดล

โคกหนองนา โมเดล

คือ การทำเกษตรกรรมที่ถูกพัฒนาจากบรรพบุรุษ
โดยการปรับเปลี่ยนจากฐาน จากดิน จากอารยธรรม
จากบริบทของพื้นที่ จากวัฒนธรรมความเป็นอยู่
ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบไม่มีที่สิ้นสุด

“โคก หนอง นา โมเดล”
แบ่งเป็น ๓ ระดับ

ศาสตร์พระราช
: ปรัชญา

ทฤษฎี
บันได ๙ ขั้น

การปฏิบัติ

ทฤษฎีบันได ๙ ชั้น

สู่ความยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ทฤษฎีบันได ๙ ขั้น สู่ความพอเพียง

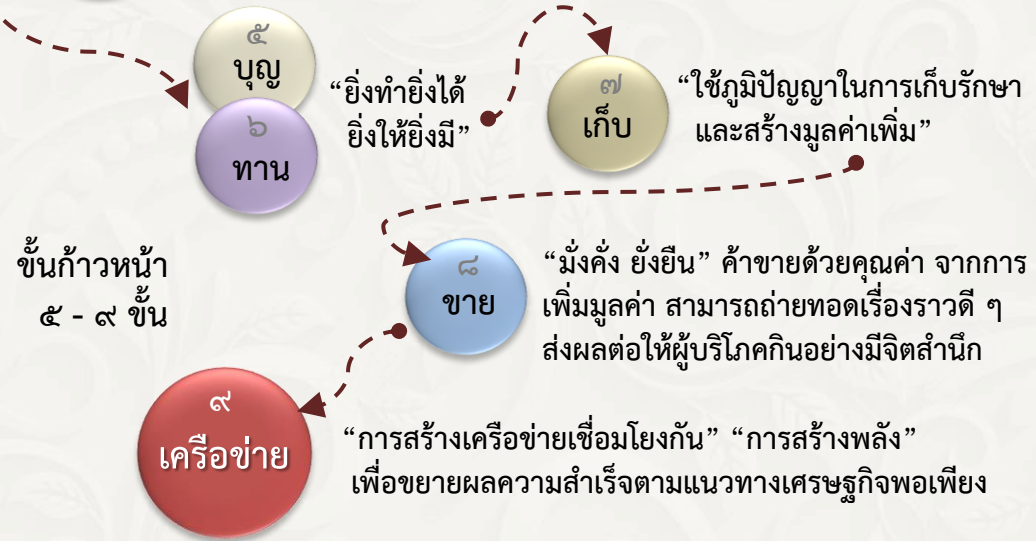
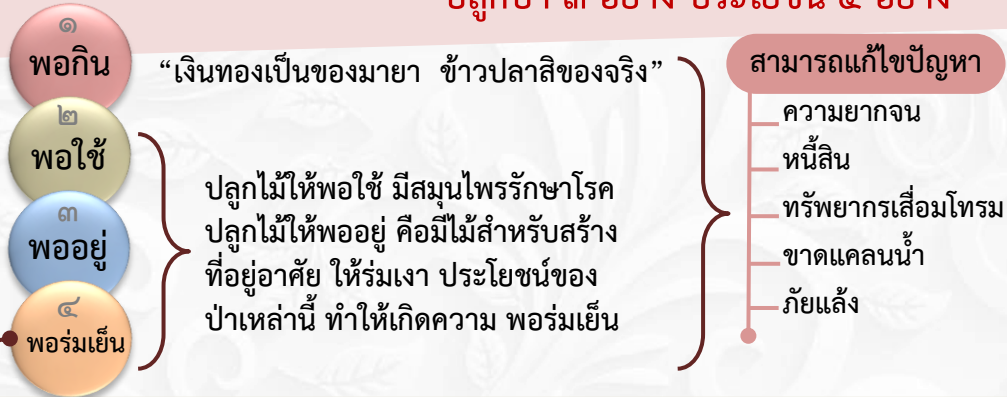
ขั้นพื้นฐาน

ความรู้ + คุณธรรม

ขั้นพื้นฐาน ๑ - ๔ ขั้นแรก สร้างได้ด้วยการ

“ปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง”

เกษตรทฤษฎีใหม่ : หลักการออกแบบพื้นที่ด้วยภูมิสังคม

พื้นที่ลุ่มน้ำ /
หลุมขนมครก

๑ ไร่ มีหลายหลุม

๑ หลุม

=

๑ แปลง
โคก หนอง นา โมเดล

ภูมิสังคม

ภูมิ

กายภาพ
ดิน น้ำ ลม ไฟ

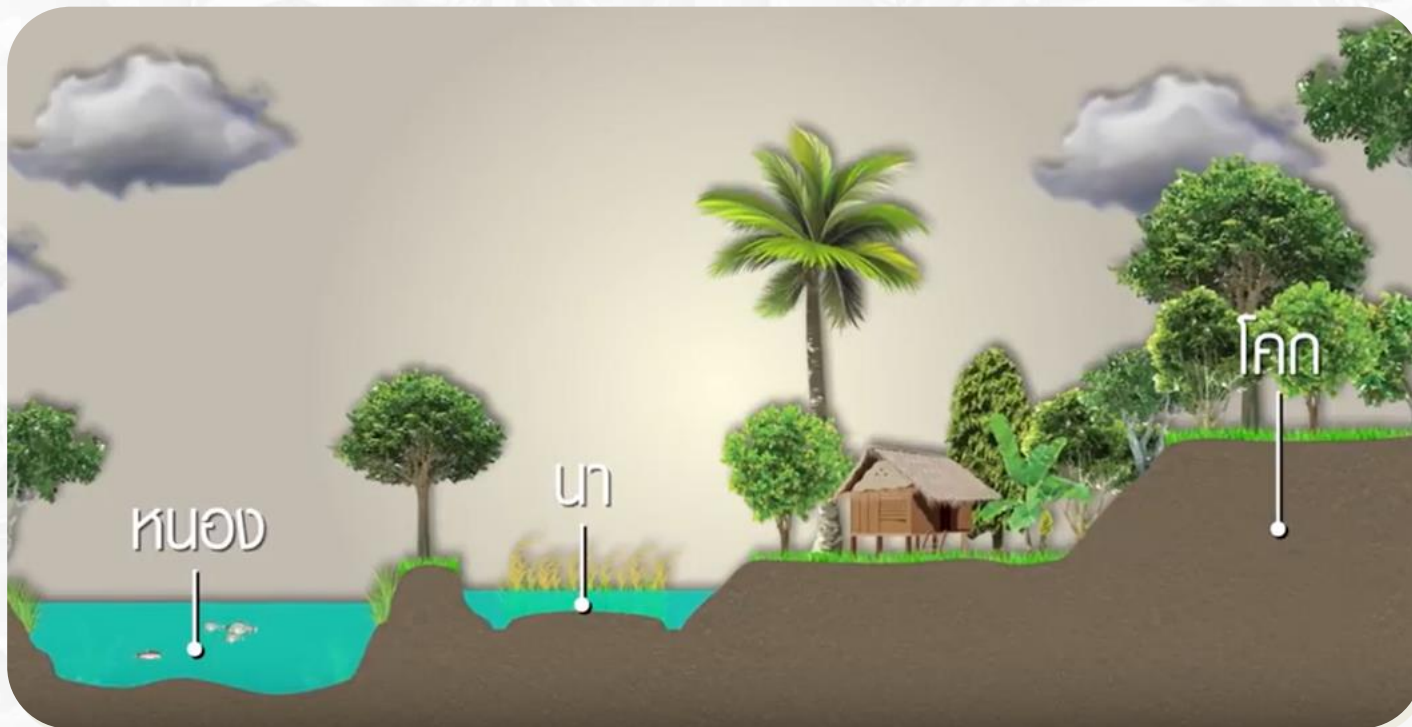

สังคม

วัฒนธรรม
ความเชื่อ
ภูมิปัญญา

หลักการออกแบบพื้นที่ด้วยภูมิสังคม : สังคม สำคัญกว่า ภูมิ เพราะฉะนั้นต้องออกแบบตามคนอยู่
(วัฒนธรรมการกิน การอยู่ที่แตกต่างกัน พืช ผักที่กินแตกต่างกัน ความต้องการย้าของพืช ผัก ต่างกัน)

การออกแบบหลุมขมครก โคก หนอง นา
ต้องคำนึงถึง**ตัวแปรสำคัญ** คือ **“ดิน น้ำ ลม ไฟ และ คน”**

หลักการออกแบบพื้นที่ด้วยภูมิสังคม

รู้จักดิน
รู้ลักษณะของดิน
และรู้วิธีปรับปรุงดิน

รู้จักรักษาน้ำ (ฝน)
จากธรรมชาติ
การรู้จักทางน้ำเข้าออก
เพื่อวางตำแหน่งหนองน้ำ
ที่เหมาะสม

เตรียมพื้นที่
เพื่อใช้ประโยชน์
จากทิศทางลม

สำรวจทิศทาง
ของดวงอาทิตย์
ในแต่ละฤดู
เพื่อใช้ประโยชน์จากแสงแดด

หัวใจสำคัญคือ
ความต้องการของ “คน”
ออกแบบตามความต้องการ
และวิถีชีวิต
ความเป็นอยู่ของคน

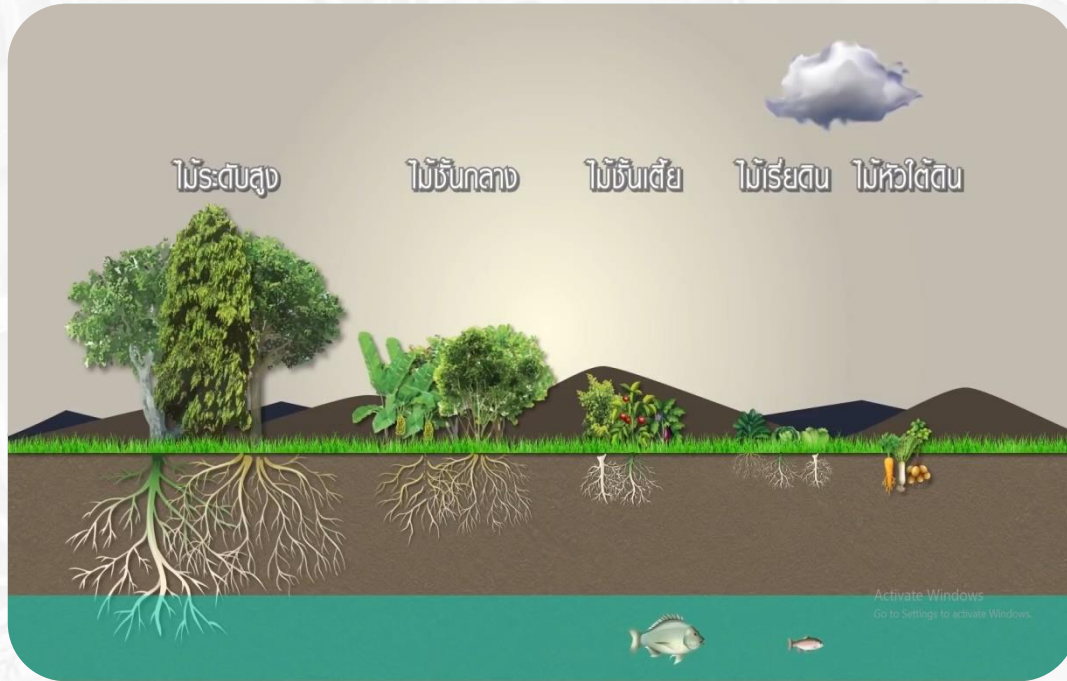

การเก็บน้ำด้วยโคก หนอง นา โมเดล

การเก็บน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) ไว้ใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ

การเก็บน้ำด้วยโคก หนอง นา โมเดล

๑. โคก : การเก็บน้ำบนโคก

โดยการเอาดินที่ขุดหนองมาถมเป็นโคก การเก็บน้ำคือเก็บไว้บนดินในระบบรากของต้นไม้ การปลูกต้นไม้บนโคกควรปลูกไม้ ๕ ระดับ ไม่น้อยกว่า ๒๑ ชนิด และน้ำที่ถูกเก็บไว้จะช่วยสร้างความชุ่มชื้นให้กับดิน

การเก็บน้ำด้วยโคก หนอง นา โมเดล

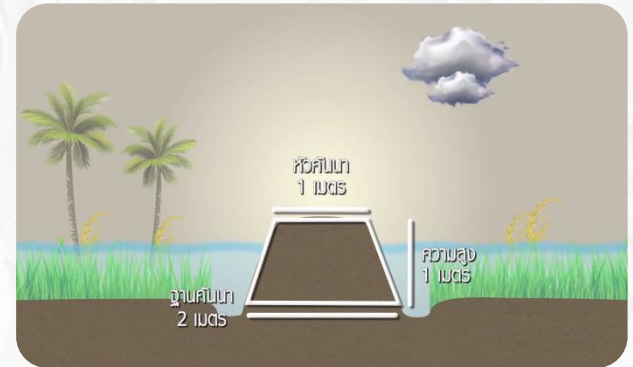
๒. หนอง : การขุดหนองน้ำ
ต้องคำนึงถึงปริมาณน้ำฝนและขนาดของพื้นที่
และต้องขุดให้คนไค้ง มีระดับตื้นลึกแตกต่างกัน
ต้องมีการคำนวณปริมาณน้ำเพื่อให้เพียงพอ
ต่อการใช้ประโยชน์

การเก็บน้ำด้วยโคก หนอง นา โมเดล

๓. นา : การเก็บน้ำในนา

ทำได้ด้วยการยกหัวคันนาขึ้นสูง นาที่ทำก็เป็น
น่าน้ำลึก ทำให้มีผลผลิตดี บนหัวคันนาสามารถ
ปลูกพืชผักสวนครัวนำไปขายได้ เปรียบเหมือนมี
“หัวคันนาทองคำ”

การเก็บน้ำด้วยโคก หนอง นา โมเดล

๔. คลองไส้ไก่ :

คือลำคลองเล็ก ๆ ที่คดเคี้ยวไปมาอยู่ในพื้นที่ เป็นการจัดการน้ำเพื่อให้น้ำเดินทางในพื้นที่ เกษตรอย่างทั่วถึง และถ้ามีบ่อบักน้ำเป็นระยะ จะทำให้น้ำซึมได้อย่างทั่วถึง เป็นการลดภาระ การรดน้ำ

การเก็บน้ำด้วยโคกหนองนา โมเดล

๕. ฟายชะลอน้ำ :

สร้างขึ้นเพื่อดักตะกอนจากคลองไส้ไก่ หรือ
ทางน้ำต่าง ๆ ฟายจะช่วยลดความแรงของน้ำ
และตะกอน และยังนำตะกอนที่ได้มาทำปุ๋ย
หมักได้อีกด้วย

โคก หนอง นา พลิกพื้นที่แล้ง

“**พระอาจารย์สังคม ธนปัญญา**” เห็นความทุกข์ เห็นความแห้งแล้ง ความลำบาก ทุกข์ยากของคน จึงได้ใช้หลัก “อริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค” และได้แนะนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางปฏิบัติให้เกิดทางพ้นทุกข์

ยายทา **คุณวันทา บุญปัญญา** เกตรกรคนแรกของ จ.สุรินทร์ ที่ทำการเกษตรแบบโคก หนอง นา ปี ๒๕๑๖ เป็นคนมุ่งมั่น ไร่เรียงแจ่มใส แต่คนในครอบครัวไม่เห็นด้วย

คุณสำเร็จ สีโกตะเพชร ชาวจังหวัดสุรินทร์ เชื่อมั่นในอาชีพเกษตรกรรมว่าจะเป็นอาชีพที่สร้างความมั่นคงให้ชีวิตได้ และเชื่อว่าโคก หนอง นา คือแนวคิดที่ทำให้ชาวบ้านเข้าใจและปฏิบัติตามได้ง่ายขึ้น

คุณสงคราม ขุนสิริ ไม่เชื่อว่าเกษตรทฤษฎีใหม่ และการทำไร่ ทำนาแบบผสมผสาน จะทำให้อยั่งยืน จนกระทั่งเห็นผลที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่

คุณบุสดี ขุนสิริ เกษตรที่รักในการทำเกษตร โดยมีครอบครัวสนับสนุน เห็นด้วย และ ร่วมกันพัฒนาพื้นที่ตามแบบ โคก หนอง นา

คุณณัชชา แก้วมาลา อดีตสาวโรงงาน เชื่อมั่นในอาชีพเกษตรกร ไม่มีเงินเดือน ไม่มีเงินใช้ แต่มีกินทุกเดือน และมีกินทุกวัน

คุณจรัส คำงาม มีพอกินพอใช้จากการทำเกษตร และเผื่อแบ่งปัน พี่ช ผลิต ให้เพื่อนบ้าน ด้วยความตระหนักคิดว่า “การสร้างความดี มีแต่คุณ จะช่วยหนุนนำให้สุขทุกคืนวัน”

คุณคำนิง อารีเอื้อ ช่างซ่อมจักรยายน คิดมาตลอดว่าการทำนา ก่อให้เกิดหนี้สิน จนได้มาลงมือทำ และเปลี่ยนความคิด มาเป็นเกษตรกร จนยึดเป็นอาชีพหลักในปัจจุบัน

วิถีชีวิตที่แตกต่าง

ความคิดที่หลากหลาย

ความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจพอเพียง

คือแนวทางที่ทำให้อยู่รอดและอยู่ได้

โคก หนอง นา โมเดล

ที่มาของข้อมูล : เกษตรทฤษฎีใหม่ (1 - 8)

“อัยกษ” ดร.วันวิทย์ ศึกษานาสรี
ประธานมูลนิธิกรีนเนตประเทศไทย

เกษตรทฤษฎีใหม่(1/8): ศาสตร์พระราชาสู่โคก
หนอง นา โมเดล

“อ.โคก”
พืชมงคลราชธานีพิบูลย์ โคกยลดา
คณบดี คณะวิชาเกษตรศาสตร์
สถาบันส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยี

เกษตรทฤษฎีใหม่(2/8): หลักการออกแบบพื้นที่
ด้วยภูมิสังคม

การเก็บน้ำ
จลยลดา หนอง นา โมเดล

เกษตรทฤษฎีใหม่(3/8): การเก็บน้ำด้วยโคก หนอง
นา โมเดล

“พระอาจารย์สังคม สมบัติบุญ”

เกษตรทฤษฎีใหม่(4/8): โคก หนอง นา พริกพื้น
พื้นที่แล้ง ตอนที่ 1

โคก หนอง นา
พริกพื้นพื้นที่แล้ง
(ตอนที่ 2)

เกษตรทฤษฎีใหม่(5/8): โคก หนอง นา พริกพื้น
พื้นที่แล้ง ตอนที่ 2

“บุญ”
สุนพันธ์ บุญรอด

เกษตรทฤษฎีใหม่(6/8): โคก หนอง นา ดารา
โมเดล ตอนที่ 1

“พูนเก็ก”
คุณชนนีย์ ชาติกรรณ์

เกษตรทฤษฎีใหม่(7/8): โคก หนอง นา ดารา
โมเดล ตอนที่ 2

“อัยกษ” ดร.วันวิทย์ ศึกษานาสรี
ประธานมูลนิธิกรีนเนตประเทศไทย

เกษตรทฤษฎีใหม่(8/8): โคก หนอง นา โมเดลเพื่อ
การจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล”

